

sňatky, porody a úmrtí nekřesťanů, zejm. Židů a sektářů, děti mrtvě narozené, samovrahové, lidé úrazem zhynulí a j. případy, kde církevního spolupůsobení nebylo nebo kde bylo odepřeno. Od stol. 18. vždy více a výhradněji státní správa pečuje o to, aby podklady měny obyvatelstva co nejpřesněji a nejspolehlivěji registrovány byly orgány státními (státní matriky byly zavedeny ve Francii 1792, v Itálii 1865, v Německu 1875).

§ 25. Sňatky.

I. Sňatky jsou, jak řečeno, pouze nepřímým činitelem měny obyvatelstva, pro svoji souvislost s porody a úmrtími. Číslice sňatková, t. j. průměrný roční počet sňatků na 1000 (či 10.000) obyvatelů je velmi různá podle zemí a národů a ve vývoji jest neobyčejně pohyblivá.

Silně působí tu vedle mocného smyslu rodinného a pudu rozplozovacího rozdíly a znaky kmenové, právní poměry (svoboda či obmezování sňatků, způsob dědické posloupnosti selské), vystěhovalectví atd., avšak i každé hnutí politické, zvl. arci války, poměry a úvahy hospodářské, zvl. každá deprese hospodářská nebo naopak rozkvět obchodu a průmyslu. V dřívějších dobách zvlášť mocně uplatňovala se drahota či láce potravin, dnes spíše výdělkové příležitosti či naopak úplná nebo částečná nezaměstnanost, a sice do té míry, že zlepšení či zhoršení podmínek výživných značí se i přesné statisticky ve zvýše-

ní nebo snížení počtu sňatků nad průměrné číslo roční nebo pod ně. Přes to nelze však činit bez výhrad z různé sňatkové frekvence různých nároků závěry na jejich stav ekonomický nebo kulturní; působí tu i momenty psychologické a ethické : častější a rannější sňatky vyskytují se nejen tam, kde je větší možnost hospodářského rozpětí, snazší výdělek a prostší mravy, nýbrž i kde v národě nebo všelikých jeho vrstvách je větší bezstarostnost nebo obmezování se na nejakrovnější potřeby existenční.

II. Ve většině zemí číslice sňatková udržuje se celkem na stejné úrovni, jen od r. 1900 nepatrně klesla. Válka způsobila ovšem náhlý pokles, který po uzavření míru jen částečně byl již odčiněn. V normálních dobách mají nejvyšší sňatečnost Srbsko, Bulharsko, Japonsko, Uhry, Rumunsko, Rusko, Sasko (království), Španělsko, většinou tedy země chudého agrarismu nebo s početným obyvatelstvem dělnickým, avšak též Belgie, Německo a Francie.

U všech civilisovaných národů klesá však sňatečnost tříd společensky a hospodářsky vyšších, což způsobují rostoucí nároky na vzdělání a výcvik příslušníků i větší obtíže vydržovati rodinu při stoupajících nárocích společenských a při změněném postavení ženy v domácnosti.

Souběžně s klesáním sňatečnosti pak stoupá věk, v jakém snoubenci, a zvl. muži, ve sňatek vcházejí.

Normální věk, v jakém se vchází ve sňatek, je v našich zemích všude u mužů rok 25. až 30., u žen rok 20. až

25. Sňatků předčasných vykazují nejvíce země a vrstvy nejchudší v téže zemi a na témže stupni kulturním hospodářská deprese netoliko zmenšuje číslíci sňatků, nýbrž i zvyšuje věk novomanželů.

Hospodářské poměry (doba polních prací, v městech termíny stěhovací) i náboženské úvahy (půst, advent) určují konečně roční dobu uzavírání sňatků (u nás nejvíce sňatků v únoru a listopadu, nejméně v březnu a prosinci; korespondující měsíce květen a únor bývají pak dobou největší roční porodnosti).

Přirozeně největší část snoubenců tvoří osoby civilním stavem dosud svobodné; téměř všude vykazují však vysokou sňatkovou číslíci vdovci a rozvedení mužové, kterým dosavadní navykly způsob života a často i hospodářské poměry (péče o děti, domácnost) bývají zvlášť silným podnětem k opětnému sňatku.

III. Manželství se rozlučují fyzicky smrtí muže nebo ženy, právně též rozlukou soudní.

Čím větší je věkový rozdíl mezi mužem a ženou nebo čím déle manželství trvá, tím častěji rozlučuje se smrtí mužovou; naopak při krátkodobých manželstvích (do 5 let trvání) bývá častější příčinou smrt ženy (porod). Přirozená doba trvání manželství bývá u tříd zámožnějších delší než u třídy dělnické.

Na rozvody a rozluky silně působí náboženství, státní zákonodárství a soudní praxe. Nejvíce rozvodů míval Ja-

pan, Spojené Státy Americké, Švýcarsko, Sasko, Prusko, Francie, nejméně Irsko, Norsko, Itálie a Rakousko. Rozluk a rozvodů však přibývá ve většině států, zejm. se vzrůstáním počtů bezdětných manželství, a více v městech než na venkově.

IV. Sňatků bylo v Rakousku u veškerého obyvatelstva

| | | | | |
|------|---------|--------|-----------|----------|
| 1891 | 186.758 | průměr | 1891-1895 | 192.508 |
| 1895 | 199.761 | | 1896-1900 | 205.986 |
| 1900 | 214.214 | | 1891-1900 | 199.247. |

Na 1000 obyvatelů připadalo 1900 průměrem sňatků

| | | | |
|-------------|-----|------------------|------------|
| v Rakousku | 82 | Rusku bez Finska | 91 |
| Uhrách | 89 | Finsku | 73 |
| Německu | 85 | Srbsku (max.) | <u>125</u> |
| Francii | 77 | Švédsku (min.) | 62 |
| V. Británii | 76 | Norsku | <u>72</u> |
| Itálii | 72. | | |

Ze 100 mužů a žen ve sňatek vstupujících bylo r. 1900 :

| | | ve věku | Rak. | Franc. | Itálie | Rusko | Prusko |
|---------------------------------|------------------|---------|----------------|--------|--------|-------------|------------|
| Žen do 20 let v Rak. 17.3 | <u>do 25 let</u> | { | m. 17.2 | 26.5 | 34.18 | 66.1 | do 20 2.1 |
| | | | ž. 47.6 | 62.7 | 65.3 | <u>85.9</u> | " " 8.1 |
| | <u>20-30</u> | { | m. 47.3 | 42.4 | 34.27 | 17.7 | 20-30 69.5 |
| | | | ž. <u>30.2</u> | 20.6 | 18.6 | 6.9 | " " 73.6 |
| | <u>30-40</u> | { | m. 22.0 | 22.4 | 20.83 | 9.8 | 21.8 |
| | | | ž. <u>14.9</u> | 11.97 | 10.7 | 4.9 | 13.6 |